

VERSLAG

Mini-symposium - is het rendabel om gras uit natuurgebieden te verwerken?

Datum: 25 januari 2018 van 13u00 tot 17u00
Locatie: Centre of Expertise Biobased Economy (CoE BBE), Lovensdijkstraat 63, Breda (NL)
Verslag: Jappe de Best, Harm Jan Thiewes en Willy Verbeke

PROGRAMMA

13.00 - 13.30 u Inloop met koffie/thee

13.30 - 13.40 u Welkom door Jappe de Best (CoE BBE)

13.40 - 14.10 u Resultaten inventarisatie biomassa in provincie Noord-Brabant en Vlaanderen door Alexander Compeer (CoE BBE)

14.10 - 14.30 u Natuurmaaisel: tussen veevoeder en afval door Willy Verbeke (Natuurinvest)

14.30 - 15.00 u Raffinage van natuurgras door Rob Kwinten (NewFoss)

15.00 - 15.30 u Pauze

15.30 - 16.15 u Discussie in groepen over vraagstukken rondom GrasGoed

- Kansen en uitdagingen ten aanzien van ketenontwikkeling en marketing
- Inkuilen en bewaren van gras voor bewerking
- Mogelijkheden voor verbreding naar andere biomassastromen

16.15 - 16.45 u Terugrapportage en plenaire discussie onder leiding van Jappe de Best (CoE BBE)

16.45 - 17.00 u Borrel

DEELNEMERS

Aarts Raymond	Vandervelden
Bade Tom	Triple E Kenniscentrum Natuur en Economie
Bles Wim	Staatsbosbeheer
Boerhorst Bjorn	Agricon
Boeschoten Matthijs	Commonland
Bouwhuisen Godewijn	Natuurmonumenten
Claes Stephan	RENEWI NV
Compeer Alexander	Avans
De Becker Piet	Instituut voor Natuur en Bos Onderzoek
de Beijer Piet	de Beijer Bladel BV
de Best Jappe	Avans Hogeschool / Centre of Expertise Biobased Economy
De Beule Johan	Pro Natura
de Jong Wim	Stichting het Noord Brabantslandschap
De Meyer Annelies	VITO
De Winter Jef	ANB
Delanoeije Bert	Natuurpunt Beheer vzw
Delvaux Rudi	Grenspark De Zoom Kalmthoutse Heide
Devriendt Nathalie	In den Roden Schilt Consulting
Dictus Chris	Natuurpunt Beheer
Dokter Jantinus	Staatsbosbeheer
Froeling Dennis	HVC groep
Hofland Hans	Natuurmonumenten
Koebrugge Bas	Centre of Expertise Biobased Economy
Koopmans Bram	Grassa-BV
Kwinten Rob	NewFoss
Mandigers Fons	Natuurmonumenten
Mattheij Stijn	Avans
Pauwels Tom	POM Oost-Vlaanderen
Pörtzgen Bart	Brabants Landschap
Quik Jan	Natuurmonumenten
Raap Johan	Avans Hogeschool
Rijken René	Waterschap Brabantse Delta
Simons Ralph	CoE BBE / Avans Hogeschool / HZ University
Swart Evert	Waterschap Scheldestromen
Thiewes Harm Jan	Millvision bv

Tylleman Achiel	Artiriacumhoeve
Van Ackere Christof	Natuurpunt Beheer vzw
van Calker Sander	Millvision
van de Ven Anya	Natuurmonumenten
van Duinen Gert-Jan	Stichting Bargerveen
van Heeswijk Ronald	Interreg Vlaanderen-Nederland
van Hooff Wim	Promint
Van Tilborg Robbert	Interreg Vlaanderen-Nederland
Vanlaerhoven Peter	Staatsbosbeheer
Verbeke Willy	Natuurinvest
Vranckx Joris	Natuurpunt
Wijns Katrien	Natuurpunt

Beknopt verslag

In het Interreg-project Grasgoed wordt gekeken naar de mogelijkheden voor een rendabele verwerking en toepassing van gras en heide uit natuurgebieden. Om dit te kunnen inschatten, is het o.a. noodzakelijk om inzicht te hebben in de hoeveelheid en kwaliteit van het materiaal, de wetgeving rondom verwerking en toepassing en de mogelijkheden voor verwerking.

De eerste resultaten van het onderzoek naar deze aspecten zijn inmiddels beschikbaar en werden tijdens het mini-symposium gepresenteerd aan 47 geïnteresseerden.

Na inhoudelijke presentaties over achtereenvolgens de inventarisatie van aanwezige biomassa in provincie Noord-Brabant en Vlaanderen, de bestemming van natuurmaaisel: tussen veevoeder en afval, en de raffinage van natuurgras was er tijd voor discussie over de kansen en uitdagingen waarvoor we nog staan in het project GrasGoed. In korte workshops werd gediscussieerd over de kansen en uitdagingen ten aanzien van ketenontwikkeling en marketing, het inkuilen en bewaren van gras voor bewerking en de mogelijkheden voor verbreding naar andere biomassastromen.

Samengevat zijn de resultaten van de workshops als volgt:

- Het concept van Grasgoed kan ook worden toegepast voor andere reststromen. Interessante reststromen zijn o.a. bermmaaisel, invasieve planten en agrarische reststromen. De belangrijkste aandachtspunten bij het slagen hiervan zijn communicatie, transparantie en de bereidheid van de partners in de keten om elkaar iets te gunnen.
- Het is aangewezen alle maaisel te hakselen voor het inkuilen. De beslissing of natuurmaaisel voldoet aan de kwaliteit veevoeder moet bij de terreinbeheerder liggen. Het probleem van de giftige planten mag niet overdreven worden.
- Nieuwe innovaties hebben een lange adem nodig, waarbij samenwerken, verwachtingspatroon en elkaar willen begrijpen (zelfde doel voor ogen hebben) erg belangrijk is. Dit is belangrijke informatie die in nieuwe gelijkende projecten vanaf het begin van het project duidelijk en inzichtelijk moeten worden gemaakt.
- Het is van groot belang om in deze trajecten snel eindgebruikers te definiëren zodat kan worden gewerkt vanuit marketpull en minder vanuit de push-kant. Indien er geen eindklant is heb je ook geen nieuwe innovatie.

We kunnen terugkijken op een geslaagd en goed bezocht symposium waarin tussentijdse resultaten wereldkundig zijn gemaakt en ook gelijk input vormden voor nieuwe discussies en voor de werkpakketten die nog in uitvoering zijn.

Werk sessie Kansen en uitdagingen t.a.v. ketenontwikkeling en marketing

Bij het mini-symposium is workshop “Kansen en uitdagingen ten aanzien van ketenontwikkeling en marketing” gehouden aan de hand van een presentatie. Hierbij is een korte introductie gegeven met betrekking tot marketing van nieuwe producten in het algemeen, en zijn aansluitend interactief met de groep 4 stellingen doorgenomen om te kijken of de aanwezigen het hiermee “eens”, “neutraal”, of “oneens” waren. Aan deze workshop hebben 15 deelnemers deelgenomen. Naast deze keuze is met bepaalde aanwezigen kort besproken waarom ze hebben gekozen voor een bepaalde keuze.

Tijdens de workshop zijn de volgende thema's behandeld, te weten:

- 1) Kostprijs van een nieuw GrasGoed-product
- 2) Innovatie
- 3) Productkwaliteit
- 4) Samenwerking

Stelling 1: “Als er geen financiering komt voor verdere opschaling krijgen we nooit een goede kostprijs voor natuurgras producten”

Score:

Eens: 7 personen

Neutraal: 5 personen

Oneens: 3 personen

Algemene opmerkingen:

Eens: Wil je een betere inschatting van kentallen voor een keten/proces krijgen zal je een en ander moeten opschalen. Dit brengt kosten met zich mee, waar veelal direct geen geld voor is die projectpartners niet zo hebben liggen. Hiervoor is financiering nodig, wil je hiervan een succes maken om van prototypeschaal meer te komen naar echte productieschaal. Nu zijn prototypes nog duur vergeleken met bestaande producten en kom je mogelijk in een kip-of-ei-situatie.

Je hebt het nodig als voorsprong op het huidige economisch systeem om te komen tot een biobased en circulair economisch systeem.

Neutraal: Soms wel, soms niet. Bijvoorbeeld zonnepanelen: veel gesubsidieerd, echter niet iedere ontwikkeling heeft dit nodig.

Oneens: Kostprijsverlaging niet altijd noodzakelijk voor opschaling, indien een meerwaarde of toegevoegde waarde kan worden toegekend.

Stelling 2: “GrasGoed innovaties zullen alleen slagen vanuit market pull”

Score:

Eens: 12 personen

Neutraal: 3 personen

Oneens: 0 personen

Algemene opmerkingen:

Eens: Eindgebruiker moet vragen om nieuw ontwikkelde prototypes/producten vanuit natuurgras. Eindklant is key. Je kunt wel ergens een hoeveelheid natuurgras naartoe brengen, maar als niemand er vervolgens iets mee doet heb je uiteindelijk geen keten. Vraag is er wel, maar mogelijk wordt dit bemoeilijkt door wet- en regelgeving.

Neutraal: Eerst bewijzen dat het werkt en dan market push creëren. Ligt toch meer in de lijn met eens.

Oneens: ----.

Stelling 3: “Natuurgras kun je alleen inzetten in natuurproducten”

Score:

Eens: 3 personen

Neutraal: 1 personen

Oneens: 11 personen

Algemene opmerkingen:

Eens: Je zult mogelijk meer variatie in grondstof hebben, waardoor een grotere spreiding in kwaliteit en eigenschappen worden verkregen. Dit is makkelijker te verkopen in natuurproducten.

Neutraal: Natuurproducten zijn nu nog veelal niche-producten en worden nu nog voor een hogere prijs verkocht. Het imago van natuurproducten wordt nu gebruikt als meerwaarde. Echter zal dit de nieuwe standaard moeten worden, dus af van chemisch en bulk, naar meer duurzaam en milieubewuster.

Oneens: Natuurgras kan mogelijk worden omgezet in basisbouwstoffen waaruit door chemische omzetting zelfde grondstoffen kunnen worden gemaakt die nu vanuit aardolie gebaseerde grondstoffen worden vervaardigd.

Stelling 4: “De succes rate van nieuwe supply chains is nagenoeg nihil - De mens is bottleneck van nieuwe ontwikkeling.”

Score:

Eens: 5 personen

Neutraal: 6 personen

Oneens: 3 personen

Algemene opmerkingen:

Eens: Om een nieuwe innovatie te realiseren hebt je een bepaald zelfde “DNA” nodig door de hele keten. Indien je een nieuw prototype wil produceren met bestaande technologie, zal je moeten samenwerken met mensen die het proces vanuit een geheel ander perspectief bekijken (volume produceren versus nieuw prototype met bijhorende aanloop uitdagingen). Tevens is het belangrijk om snel een vertrouwen te scheppen tussen afzonderlijke partners en waarbij een duidelijk verwachtingspatroon wordt geschept.

Neutraal: Wel eens met bottleneck, niet met succes rate.

Oneens: Eigenlijk zouden we allemaal op deze positie (oneens) moeten staan, echter is dit ook daadwerkelijk de realiteit.....

Algemeen

De workshop heeft inzichtelijk gemaakt/bevestigd dat nieuwe innovaties een lange adem nodig hebben, waarbij samenwerken, verwachtingspatroon en elkaar willen begrijpen (zelfde doel voor ogen hebben) erg belangrijk is. Dit is belangrijke informatie die in nieuwe gelijkende projecten vanaf het begin van het project duidelijk en inzichtelijk moeten worden gemaakt.

Verder is van groot belang om in deze trajecten snel eindgebruikers te definiëren zodat kan worden gewerkt vanuit marketpull en minder vanuit de push-kant. Indien er geen eindklant is heb je ook geen nieuwe innovatie.

Werk sessie inkuilen en bewaren van gras voor bewerking

Het is aangewezen alle maaisel te hakselen voor het inkuilen. Een klepelmaaier is echter niet aangewezen omdat het zeer nadelig is voor de fauna. Hakselen bij het oprapen is vaak niet mogelijk. Dan is hakselen op de inkuilplaats aangewezen.

De beslissing of natuurmaaisel voldoet aan de kwaliteit veevoeder moet bij de terreinbeheerder liggen. Eventueel wordt deze beslissing een jaar van tevoren genomen op voorlopige basis. Factoren zijn broedvogels, zaadvorming en terreingesteldheid.

Het probleem van de giftige planten mag niet overdreven worden. Dit moet per mogelijke toepassing bekeken worden. Bij compost of bodemverbeteraar kan het belangrijk zijn of de zaden het productieproces overleven. Relevante wet- en regelgeving moet gevolgd worden.

Werk sessie mogelijkheden voor verbreding naar andere biomassastromen

In deze werksessie is discussie gevoerd aan de hand van de volgende stelling: *De Grasgoed aanpak voor het ontwerpen van productie ketens is ook toepasbaar voor andere bio-reststromen*

De aanwezigen waren het eens met deze stelling. Vervolgens is gekeken welke alternatieve reststromen dan in aanmerking kunnen komen. Dit zijn de volgende reststromen:

- Bermmaaisel
- Slootmaaisel
- Invasieve planten
- Mest
- Houtresten
- Agrarische reststromen
- Griendhout
- Plagsel
- Tuinresten consumenten (in Vlaanderen worden deze tuinresten al bij containerparken verzameld)
- Veenputten (materiaal dat vrijkomt bij herstel van veenputten)

Bermmaaisel en invasieve planten worden als meest kansrijk gezien. Bij invasieve planten wordt de opmerking gemaakt dat dit een eindige of afnemende biomassastroom kan zijn.

Vervolgens is gekeken naar de belangrijkste voorwaarden waaraan moet worden voldaan om een productieketen daadwerkelijk te realiseren. De volgende voorwaarden zijn hierbij genoemd:

- Voor alle partijen in de keten moet het realiseren van de productieketen iets opleveren. Vaak zal het hierbij gaan om opbrengsten (€) of verminderen van (stort)kosten (€)
- Goede communicatie over (meer)waarde product
 - Door kopen van product xx draagt u bij aan onderhoud van natuurgebieden van organisatie yy
 - Dit product wordt gesteund door natuurorganisatie yy (stempel van ...)
- Transparantie
- Bereidheid van partners in keten om anders te denken (aanpassen van bestaande proces)
- Wetgeving (wijziging van)
- Productieketen moet ook leiden tot milieuwinst (niet alleen €)